

mono mem neniel aliĝas pro tio. Same kiel estas indiferente, ĉu, anstataŭ la viro, la virino trabobaras la vojon kaj elpostulas depagon. Ĉeambio kaj interŝanĝokomerco, tamen, ne temas pri tia sensignifa ŝanĝo de personoj; ĉi-okaze la mono ricevas efikan konkuranton per tio, ke al la varoj estas disponigataj aliaj vojoj por ilia interŝanĝiĝo. La prezoleviĝo kiun elvokas laambio, la praekonomio kaj la interŝanĝokomerco, metas la moncirkuladon sub ekonomian premon kiu kondukas al tio, ke la mono ne povas misuzi sian potencon super difinitaj limoj, ankaŭ antaŭ tiaj varoj, kiaj por sia interŝanĝiĝo ne povas utiligi la kambion aŭ la interŝanĝokomercon. Ĉi tie okazas kiel ĉe la salajruloj, kies salajron determinas la laborrezultajo [Arbeitsbetrag] de la elmigrintoj, kvankam ne ĉiuj bezonas minaci per elmigro.

La pormona interezo estas elpostulata de la varoj, do senpere el la ciklo de varo kaj mono. (Kiel dirite en la komenco, Marx neis ĉi tiun eblon).

La pormona interezo neniel dependas de la ekzisto de senproduktita proletaro. Ĝi estus precize same alta se ĉiuj laboruloj havus siajn proprajn produktilojn. Tiakaze la laboruloj devus tributii la pormonan interezon ĉe la transdono de siaj produktaĵoj al la komercistoj (monposedantoj), kaj ja tial, ĉar la komercisto per retenado de la mono (sen tujaj malprofito por si) povas malebliĝi la interŝanĝon de la produktaĵoj de la laboruloj kaj tiel kaŭzi al ili tujan, nedeŝoveblan perdon, ĉar ĉi tiuj produktaĵoj ĝenerale kaj sen menciindaj esceptoj, ĉiutage malpliĝas laŭkvante kaj laŭkvalite, kaj krome kaŭzas konsiderindajn kostojn por tenado kaj zorgado.

Ĉi tiun pormonan interezon ni nomos de nun „prainterezo“.

92 (R. Torres)

NEKROLOGO.

D-ro Ramon Torres-Carreres, la granda subteninto de nia afero, eminenta barcelona radiologo, fervora kataluna samideano, konstanta kongresano de niaj Universalaj, eĉ kiam antaŭvideblaj nevenkeblaj baroj malpermesos ĉies ĉeeston el nia lando, forpasis la 4an de Sept. 1951, kiam li estis 72-jara, kaj daŭre batalis por Esperanto kvazaŭ entuziasma junulo. Lastatempe, okaze de la Kongreso de H.E.F. en Terrassa, liaj klopodoj ebligis medicinistan kunvenon en la oficiala Kolegio de Kuracistoj en Barcelona, kiun li mem partoprenis kun tri aliaj kolegoj el Valencio, per gravaj referatoj en Esperanto, pruvante al ĉeestantoj, esperantistaj aŭ ne, la taŭgecon de nia lingvo ankaŭ por teknikaj temoj.

Mi bedaŭras ke li ne povas vidi tiun ĉi noton pri lia samideana fervoro. Li sategis konstatiĝi ke li estas pleja adepto ĉiutempe, ĉiumomente, por Esperanto kaj plej helpema por la samideanoj, eĉ plej invitema: li kaj lia konsultejo kaj lia hejmo estis ĉiam sindonaj al samideanoj vizitantaj Barcelonon.

Pace ripozu nia kataluna veterano, kaj lia familio akceptu nian sinceregan kondolencon.

Delfi Dalmau.

NOVA METODO POR DATI PRATEMPAJN OKAZAJOJN.

Parolado disradiigita de F. E. Zeuner, profesoro pri la ĉirkaŭaĵa arkeologio (*environmental archaeology*) en la Universitato de Londono; verkinto de „*Dating the Past; An Introduction to Geochronology*“, „*The Pleistocene Period*“, (kt). El la „*Listener*“ de la 28-a de Junio, 1951, kun permeso de la verkinto kaj de la redaktoro tradukis T.L.C.B.

Eĉ en la plej antikvaj tempoj, (kiel oni povas konstati) la homoj deziris sciiĝi, kiom da jaroj forpasis de post pratempaj okazaĵoj, aŭ almenaŭ sciiĝi, kiam la tero komencis sian ekziston, kiom da tempo forpasis de post la unua apero de la vivo sur ĝi, kaj precipe kiam unue aperis la homaro. Tiu deziro esprimiĝis per pluraj kalendaroj bazitaj sur supozitaj datoj de la kreado de la tero kaj de la apero de la homo. La plej konata el tiuj, la Juda kalendaro, estas ankaŭ unu el la plej mallongaj, ĉar ĝi kalkulas, ke nur 5700 jaroj forpasis de post la kreado. La plej longa el ĉiuj estas la Hinda, kiu komenciĝas per la Ora Epoko de la homaro antaŭ 13 000 000 jaroj. Sed neniu el tiuj pratempaj kronologoj konjektis, ke la aĝo de la tero estas ia nombro simila al la nombro, kiun oni nuntempe konsideras kredebla, pli ol 3 000 000 000. Iliaj kalkuloj, bazitaj sur tradicioj kaj mitoj havas nenian sciencan valoron. Nur kompare lastatempe provis sciencistoj starigi kronologiojn, ĉe kiuj oni provis proksimume konstati, kiom da jaroj forpasis de post okazaĵoj de epokoj antaŭ ol ekzistis iaj historiaj registroj. Al ĉi tiu fako de la scienco oni donis la nomon „*geokronologio*“, laŭ propono de Usona geologo iom antaŭ la fino de la lasta jarcento.

Kronologio per arbotrunkaj ringoj.

Nuntempe la „*geokronologoj*“ uzas diversajn metodojn por konstati datojn. Kelkaj el ili estas biologiaj, kelkaj astronomiaj kaj kelkaj fizikaj.

Kaj antaŭ ol mi parolos pri la plej lastatempa kaj eble la plej „eleganta“ el tiuj metodoj — la metodo radio-karbona, — mi devus iom priskribi la aliajn, por meti la novan metodon en ĝian taŭgan kadron. Ĉiu el tiuj metodoj kapablas taŭgi nur por limhava amplekso da tempo. Bonŝance ĉe periodoj, por kiuj iu metodo ne taŭgas, oni eble povas uzi alian, kaj ĉe multaj periodoj du metodoj taŭgas, do oni povas kontroli la taksadon.

Ekzemplo de tia metodo, kiu baziĝas sur biologia procezo, estas la kalkulado de la ringoj ĉiujare formitaj ĉe la kreskado de arboj. Oni plej bone sukcesis per tiu metodo en la plej sekaj partoj de Usono. Tie oftaj sezonoj senpluvaj lasis postsignojn ĉe la kresko-ringoj de la arboj, kaj troviĝas senmanka vico de specimenoj inter ligno el vilaĝo de epoko antaŭ-kolumba, kaj ligno el arboj, kiujn oni lastatempe faligis ĉe jam konstatita dato. La arbo-ringa kronologio de Norda Ameriko validas por proksimume 3000 jaroj. Unu el la geologiaj metodoj baziĝas sur la kalkulado de la ĉiujare formitaj tavoloj de koto, ŝlimo kaj sablo demetitaj en trankvila akvo. Oni nomas tiujn tavolojn „*varvoj*“,